

# Aristotel METAFIZIKA

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ

ARISTOTEL

METAPHYSICA

Predgovor i prijevod  
sa sedmojezičnim tumačem  
temeljnih pojmova (grčki, latinski,  
engleski, francuski, njemački,  
ruski, novogrčki)

TOMISLAV LADAN

Filozofijska

redaktura

DANILO PEJOVIĆ

HRVATSKA  
SVEUČILIŠNA  
NAKLADA

Zagreb 1992.

biti više živih bića: i on sam i čovjek i životinja, ako svako od tih označuje i neko 'ovo' i *jedno*). Dakle, ako su počela *opće*<sup>104</sup>, takve su posljedice. Ako pak nisu nešto opće, nego kao pojedinačnosti, neće biti spoznatljiva, jer znanost o svim stvarima nešto je opće. Tako te bi morala postojati druga počela prvotnija od tih počela (koja se pririču *uopće*), ako će biti ikakve znanosti [ili spoznaje] o njima.<sup>105</sup> 15

#### Γ. IV.

1 Postoji znanost koja promatra bitak kao bitak 20  
i njegove prisutnine<sup>1</sup> po sebi. Ona nije ista ni s jednom od djelomičnih<sup>2</sup> znanosti, jer ni jedna od drugih ne proučava bitak *uopće* i *kao* bitak, nego odsijecajući jedan njegov dio promatraju mu prigodak poput matematičkih znanosti. A budući mi 25  
istražujemo počela i najviše uzroke, bjelodano je da oni moraju pripadati nekakvoj naravi po sebi. Ako su oni koji istraživahu prapočela bića istraživali i ta počela, nužno je da prapočela bitka 30  
budu ne prema prigotku, nego *kao* bitka. Stoga i mi moramo shvatiti prve uzroke bitka *kao* bitka.

2 Sam nazivak 'biće'<sup>3</sup> upotrebljava se mnogovrsno, ali uvijek prema *jednom* i nekoj *jednoj* naravi, a ne istoimeno<sup>4</sup>; tako se svako 'zdravo' odnosi prema zdravlju (bilo da ga čuva, bilo da ga tvori, 35  
bilo da ga označuje, bilo da ga može primiti) i

## E. VI.

1 Ovdje se istražuju počela i uzroci bića, i bjelo- 1025 b  
dano je njih *kao* bića. Jer postoji nekakav uzrok i  
zdravlja i dobra tjelesnog ustroja, a postoje počela,  
načela i uzroci i matematičkih stvari, te u cijelo- 5  
sti: svaka umska znanost, ili koja nekako sudje-  
luje u umu, bavi se uzrocima i počelima, uzeto  
podrobnije ili jednostavnije. Ali sve su tē znano-  
sti o nekom biću i rodu, koji su sebi omedile i  
kojim se bave, ali ne o bitku naprosto, niti *kao* 10  
bitku, niti pak išta razlažu samo ono 'što jest', ne-  
go polazeći od toga, jedne to objašnjavaju sjetil-  
nom zamjedbom, druge pak pretpostavljaju ono  
'što jest', te tako dokazuju — s više ili manje nuž-  
nosti — (bitna) svojstva roda kojim se bave. Bje-  
lodano je dakle kako iz takva dovođenja nema  
dokaza bivstva ili onoga 'što jest', nego tek neka- 15  
kav drugi način pokazivanja.

Isto tako, one ne kazuju ništa ni o tome postoji  
li ili ne postoji rod kojim se bave, jer istome razu-  
mijeću pripada pokazati i što je nešto i da li jest.  
A budući se i naravoslavlje<sup>1</sup> bavi rodом bitka (jer  
je o takvom bivstvu u kojem je počelo kretanja 20  
i mirovanja što su u njemu) očito je kako ono nije  
ni činidbena<sup>2</sup> ni tvorben<sup>3</sup> znanost (jer pri tvorevi-  
nama počelo je u tvoritelju, bilo ono um ili umi-  
jeće ili neka mogućnost, dok je pri 'činjenim stva-  
rima' u činitelju, naime: izbor /volja/, jer je uči-  
njen<sup>o</sup> isto što i izabrano). Zbog toga, ako je svako 25  
razumijeće ili činidbeno ili tvorbeno ili motritelj-



sko, naravoslovlje će biti neka motriteljska znanost, ali će znanstveno promatrati takav bitak koji se može pokretati, i bit će o bivstvu što je prema odredbi tek 'ponajviše' kao neodvojivo (od tvari)<sup>4</sup>. Ali ne smije ostati skriveno kako biva sama bit i (pojmovna) odredba, jer bez toga je istraživanje ništavno.

Od stvari koje su određene, i onih 'što jest', 30  
jedne su kao 'prčasto' druge kao 'udubljeno'; a  
one se razlikuju zbog toga što je 'prčasto' spojeno  
s tvari (jer 'prčasto' je udubljen nos), dok je 'udub-  
ljenost' bez osjetilne tvari. Ako se sve naravnine  
upotrebljavaju (govore) slično 'prčastome', kao  
nos, oko, lice, meso, kost, i uopće životinja, te 1026 a  
list, korijen, kora, i uopće biljka (jer ni jednome  
od tih odredba nije bez kretanja, nego uvijek ima  
tvar), bjelodano je kako treba u naravninama tra-  
žiti i određivati ono 'što jest', te da zbog toga 5  
pripada naravoslovcu proučavati i neka svojstva  
duše, naime ukoliko nije bez tvari. Odatle je dakle  
bjelodano kako je naravoslovlje motriteljska znanost, ali je isto tako motriteljska i matematička  
znanost, samo što za sada još nije jasno bavi li se  
nepokretninama i izdvojinama<sup>5</sup>; pa ipak je jasno  
kako neke grane matematike promatraju stvari  
kao nepokretnine i izdvojine. Spoznati pak, 10  
stoji li štogod vječno, nepokretno i izdvojivo, bje-  
lodano pripada motriteljskoj znanosti,<sup>6</sup> a zacijelo  
ne naravoslovlju (jer se ono bavi pokretninama),  
te ni matematici, nego znanosti koja je prvotnija  
od tē obje. Jer naravoslovlje se bavi izdvojinama,  
ali one nisu i nepokretnine; neke se grane mate-  
matike bave nepokretninama, ali tē možda nisu  
i izdvojine, nego su kao u tvari; dočim prvotna  
znanost bavi se i izdvojinama i nepokretninama. 15

δὲ πάντα  
ταῦτα γὰρ  
ἐν φιλοσο-  
φίᾳ οὐ γὰρ  
αὐτῇ φύσει 20  
αὐτὸν γένος  
ἐν αἰρετώ-  
ν τις πό-  
τερ τι γέ-  
νους οὐδ' ἐν 25  
ἀστρολογία  
ἢ εἰ μὲν  
τηκυίας, ἢ  
ἀκύνητος,  
οὕτως 30  
θεωρῆσαι,  
ταῖς πολ-  
ύτοις δὲ τὸ  
ταῦτα δ' 35  
τί, τὸ δὲ  
τι ἄλλο  
αὐτὸ δὲ 1026<sup>b</sup>  
τὸ ὅν,

J E γρ Al  
ponenda  
ἐν τῷ Π  
cf. 1064<sup>b</sup>  
πᾶσι E γρ  
tecedebat,  
τὸ Α<sup>b</sup> J:  
ἐπεὶ δὲ Α<sup>b</sup>:

Nužno je pak da svi uzroci budu vječni, a još naj-  
više ti; jer su uzroci onim vidljivima od božanskih  
stvari<sup>7</sup>. Tako te će biti tri motriteljske filozofije:  
matematika, naravoslovlje, bogoslovlje. Bjelodano  
je naime, ako je božansko igdje prisutno, ono je 20  
prisutno u takvoj naravi; a znanost što je najčas-  
nija treba se baviti najčasnijim rodnom.

Dakle, motriteljske znanosti treba radije izabi-  
rati od svih ostalih, a tu<sup>8</sup> pak više negoli druge  
motriteljske znanosti. Mogao bi tkogod dvojiti da  
li je prvotna filozofija opća ili je o nekom rodu i 25  
jednoj naravi (jer isti način nije ni u matematič-  
kim znanostima, nego se zamljomjerstvo i zvjez-  
darstvo bave stanovitom naravi, dak je sveopća  
matematika zajednička svima). Dakle, ako ne po-  
stoji kakvo drugo bivstvo, mimo onih što su po  
naravi složena, naravoslovlje će biti prvotna zna-  
nost; ali ako postoji neko nepokretno bivstvo, zna- 30  
nost o njemu bit će prvotnija i sveopća, jer je  
prva. I ona će promatrati bitak kao bitak, te ono  
što jest i (svojstva) što su mu prisutna kao bitku.

- 2 Nu budući se 'biće', uzeto naprosto, govori mno-  
govrsno, a od takvih značenja jedno bijaše ono 35  
prema prigrutku, i drugo kao istinito, te nebiće kao  
lažno; i budući mimo tih postoje i obrasci priroka  
(kao što, kakvo, koliko, gdje, kada<sup>9</sup> i što god drugo  
ako označuje takav način), pa mimo sve to i ono 1026 b  
što je mogućnošću i ono što je djelatnošću; i bu-



dući se 'biće' upotrebljava mnogovrsno — prvo valja reći o onome što je prema prigotku, kako nema nikakva znanstvenog promatranja o njemu. Znak je toga što se njime ne bavi ni jedna znanost, ni činidbena, ni tvorbena, ni motriteljska. 5 Jer ni onaj tko tvori kuću ne tvori zajedno s nastalom kućom ono što su joj puki prigoci (naime: ti su bezbrojni, budući da ništa ne priječi da ta tvorina bude jednima ugodna, drugima škodljiva, trećima korisna i tako reći različita od svih bića, ali sama kućegradnja ne tvori ništa od toga). Na isti način ni zemljomjer ne promatra takve prigotke svojim likovima, te je li 'trokut' različit od trokuta kojemu je zbroj kutova jednak dvama pravim. A to se događa posve razložno, jer prigodak i jest tek kao puko ime. Zbog toga Platon<sup>10</sup> na stanovit način i nije loše označio sofistiku da se bavi nebićem. Jer sofistčki dokazi, tako reći više od svega, bave se prigotkom: da li su 'obrazovan' i 'pismen' različito ili isto, te 'obrazovani Korisko' i 'Korisko'<sup>11</sup>; i da li je sve što jest, a nije uvijek bilo, i postalo, tako te ako je tko god budući obrazovan postao pismen, on je i budući pismen postao obrazovan<sup>12</sup>, i ostali takvi slični dokazi. 10 Jer doista se čini kako je prigodak nešto blisko nebiću. A to je bjelodano i iz slijedećih dokaza: u stvari koje bivaju na drugi način, postoji nastanak i nestanak, dok u onih koje su prema prigotku toga nema. Pa ipak, onoliko koliko se može, treba i o prigotku reći što je njegova narav i po 25 kojem uzroku opstoji; jer time će istodobno biti bjelodano i zbog čega nema nikakve znanosti o njemu.

Budući dakle među bićima postoje jedna koja se tako uvijek ponašaju i iz nužnosti — ali ne iz one što je prema prisili, nego po onoj kad štogod ne može biti drukčije — i druga što nisu ni iz nužnosti takva ni uvijek, nego tek ponajviše, 30

15